

อรรถประโยชน์และความท้าทายของการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ใน
ศตวรรษที่ 21 ของศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย*

THE BENEFITS AND CHALLENGES OF USING ONLINE MEDIA FOR
LEARNING IN THE 21st CENTURY AT THE ACADEMIC SERVICE CENTER
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY MAHAVAJIRALONGKORN
RAJAVIDYALAYA CAMPUS

พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม (สาข้อง)¹, พระครูสุนทรธรรมนิเทศ (จารุวัฒน์ จันทะพรหม)²,

พระมหาทศพร สุมุฑุโก (อ่อนน้อม)³, ชาญพัฒน์ ขำขัน⁴ และ ณัฐวุฒิ สงวนงาม⁵

Phramah Paijit Uttamthammo (Sakhong)¹, Phrakhrusunthorntammanites (Charuwat Chanthaprom)²,

Phramaha Thotsaphom Sumudhuko (Onnorm)³, Chanpath Khamkhan⁴

and Natthawut Sanguanggam⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻⁵Mahamakut Buddhist University Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: paijitsakong@gmail.com

บทคัดย่อ

การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในปัจจุบัน ความเจริญและการเติบโตแบบก้าวกระโดดของสื่อ ผู้ใช้สื่อและผู้รับสามารถสร้างความศรัทธาและความสะดวกสบายให้กับมวลมนุษยชาติอย่างเอนกอนันต์และในทางตรงกันข้ามก็ได้สร้างมหันตภัยให้กับผู้รู้ไม่เท่าทันสื่อด้วยเช่นกัน บทความนี้ต้องการสะท้อนการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อสนับสนุนการศึกษาที่มีคุณภาพมีอรรถประโยชน์และเป็นที่ยอมรับ รวมถึงการเปิดโอกาสแก่นักศึกษาทุกคนในการเข้าถึงความรู้และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาเชิงพาณิชย์หรือที่ไม่มีความสามารถทางการเข้าถึงทรัพยากร

---

* Received 5 June 2024; Revised 11 June 2024; Accepted 26 June 2024

การศึกษาในระดับสูง ดังนั้น ศูนย์บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางในการพัฒนาและสนับสนุนการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งด้านอรรถประโยชน์และความท้าทาย ประเด็นด้านอรรถประโยชน์ประกอบด้วย การเข้าถึงความรู้และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การสร้างชุมชนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้อิสระ การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนแบบไดนามิก ส่วนประเด็นด้านความท้าทาย ประกอบด้วยการจัดการข้อมูลและความเชื่อถือได้ และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ: การใช้สื่อออนไลน์, ศูนย์บริการวิชาการ, อรรถประโยชน์และความท้าทาย

Abstract

The communication and information technology are considered crucial tools in today's world. The rapid advancement and exponential growth of media have enabled users to create prosperity and convenience for humanity unprecedentedly. conversely, they have also posed a significant threat to those who lag behind in media literacy. this article aims to reflect on the use of online media for learning in the 21st century to support quality, beneficial, and accepted education, as well as to open up opportunities for all students to access knowledge and more flexible learning. especially in commercial or resource-limited educational institutions, the academic service centers of universities play a crucial role as intermediaries in developing and supporting the use of online media for learning. This encompasses both benefits and challenges. The benefits include flexible access to knowledge and learning, building learning communities, promoting independent learning, and utilizing technology for dynamic teaching. The challenges include data management and credibility, as well as creating quality learning experiences.

Keywords: Using online media, Academic Service Center, Utilities and Challenges

บทนำ

สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศมีความเป็นพลวัต (dynamics) และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (disruption) เริ่มจากประวัติศาสตร์สังคมมนุษย์จากการสื่อสารด้วยปากเปล่าไปจนถึงการพิมพ์ (from oral communication to print) และจากสื่อดั้งเดิมเช่นหนังสือพิมพ์วิทยุและโทรทัศน์ไปจนถึงสื่อดิจิทัลในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อวิธีการที่เราใช้สื่อสารระหว่างกันในสังคมเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนแปลงถึงวิธีการที่เรารับรู้ (perception) และใช้ข้อมูลอีกด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่ารูปแบบการใช้สื่อในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้เป็นเพียงแค่ระดับแห่งความสะดวกสบาย ความเป็นสมัยใหม่เท่านั้น แต่กลายเป็นความจำเป็นในชีวิตประจำวัน เนื่องจากโลกดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิต (the digital world plays a crucial role in every aspect of life) ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การทำงานหรือการสื่อสารส่วนตัว (life style) การไม่ใช้สื่อดิจิทัลอาจทำให้บุคคลหรือองค์กรล้าหลังในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ แม้ว่าการใช้สื่อดิจิทัลจะมีประโยชน์มากมาย แต่ก็มีความท้าทายหลายประการที่ต้องพิจารณา เช่น การเสพติดสื่อออนไลน์ การขาดความเป็นส่วนตัว และปัญหาด้านความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ (cyber) นอกจากนี้ยังมีความท้าทายในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในยุคที่มีข้อมูลมากมายแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 การปรากฏตัวของอินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัลได้ปฏิวัติวิธีการสื่อสารและการเรียนรู้ ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดายจากทุกที่ในโลกผ่านอุปกรณ์พกพา เช่น สมาร์ทโฟน (smartphone) และแท็บเล็ต (tablet) อินเทอร์เน็ตได้เปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ทั้งในด้านการศึกษา ความบันเทิงและการติดต่อสื่อสาร สื่อดิจิทัลยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และจะมีบทบาทที่สำคัญยิ่งขึ้นในอนาคต การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI: artificial intelligence) และความเป็นจริงเสมือน (VR: virtual reality) จะเปลี่ยนแปลงวิธีการที่เราเรียนรู้และสื่อสาร สื่อดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือที่ขาดเสียไม่ได้ในการพัฒนาทักษะและความรู้ในยุคแห่งดิจิทัลที่ก้าวล้ำสมัยนี้ และการใช้สื่อในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้

เป็นเพียงแค่ความสะดวกสบายเท่านั้น แต่ยังคงกลายเป็นความจำเป็น (needs) ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากโลกแห่งดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การทำงาน หรือการสื่อสารส่วนตัว การไม่ใช้สื่อดิจิทัลอาจทำให้บุคคลหรือองค์กรล้าหลังในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้สื่อดิจิทัลในการศึกษามีบทบาทสำคัญในศตวรรษที่ 21 แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (online learning platform) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการศึกษาได้ตลอดเวลาและทุกที่ (education for all) สื่อการสอนแบบดิจิทัลสามารถทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น วิดีโอคอมพิวเตอร์ช่วยสอน แบบฝึกหัดออนไลน์ และการเรียนรู้ผ่านเกม (gamification) เป็นต้น ในยุคดิจิทัลนี้ ครูและผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำและสนับสนุนการใช้สื่อของเด็กและเยาวชน ครูควรมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการสอน ผู้ปกครองควรให้การสนับสนุนและสอนการใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบเพื่อป้องกันการเสพติดและการได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ในศตวรรษที่ 21 การใช้สื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันและการศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าระบบ กลไกและวิวัฒนาการของสื่อได้เปลี่ยนแปลงวิธีการที่เรารับรู้และใช้ข้อมูล แม้ว่าจะมีความท้าทาย แต่ด้วยการสนับสนุนจากสถานศึกษา ครูและผู้บริหาร ทำให้เราสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของเราในยุคดิจิทัลนี้ พร้อมนี้ ความมีคุณอย่างอนันต์และมีโทษมหันต์ของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งผู้รู้ไม่เท่าทันสื่อได้ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพหรือผู้เยาว์วัยได้เสพติดเพราะความเยาว์วัยได้เป็นแรงผลักดัน แรงจูงใจให้ผู้เขียนได้สื่อสะท้อนมุมมองทางวิชาการต่อไป

วิวัฒนาการของการสื่อสาร

1. วิวัฒนาการและการสื่อสาร (evolution and communication)

นับตั้งแต่อดีตที่มวลมนุษย์เริ่มรวมกลุ่มกันเป็นสังคมขนาดใหญ่ การสื่อสารก็ได้เริ่มต้นขึ้นมาพร้อมกันอย่างคู่ขนานโดยที่การพัฒนาของการสื่อสารนั้นมีความเป็นมายาวนานและซับซ้อนจนมาถึงปัจจุบัน และการสื่อสารในสมัยยุคโบราณ (ancient communication) มนุษย์ใช้ภาษาสำหรับการสื่อสารในขอบเขตอย่างจำกัด เนื่องจากจำนวนสมาชิกที่มีน้อย ทำให้การสื่อสารไม่ซับซ้อนมาก ส่วนใหญ่เป็นการใช้ท่าทาง (body language) หรือสัญลักษณ์

(symbol) ต่าง ๆ เช่น การวาดภาพสัญลักษณ์ตามผนังถ้ำ (cave) มากกว่าการใช้ภาษาพูด (conversation) หรือภาษาท่าทาง (body language) การสื่อสารในยุคนั้นมุ่งเน้นที่การสื่อสารในกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ยังไม่มีระบบการสื่อสารแบบมวลชนที่ซับซ้อนเกิดขึ้นดังที่ มานิต คาวีวงศ์ (2562) สะท้อนมุมมองต่อวิวัฒนาการของการสื่อสารในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ยุคจิตรกรรมบนผนังถ้ำ (cave painting) มีอายุราวประมาณ 30,000 ปี ก่อนคริสตศักราช พบได้ในบริเวณตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศสปัจจุบัน ภาพวาดเหล่านี้มักเป็นรูปสัตว์หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ และบางภาพก็มีรูปคนผสมอยู่ด้วย เรื่องราวในภาพส่วนใหญ่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตและการล่าสัตว์ รวมถึงความเชื่อในอภินิหาร (supernatural) ต่าง ๆ มีการตั้งข้อสันนิษฐานว่าผู้ที่วาดภาพเหล่านี้ อาจจะเป็นผู้มีอำนาจอิทธิพล เช่น หัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าเผ่า (chieftain) หรือพ่อมด (wizard) หรือหมอผี (shaman)

2) ยุคสัญลักษณ์แทนคำ (pictograms) ซึ่งมีอายุราวประมาณ 5,000 ปี ก่อนคริสตศักราช พบได้ในประเทศจีนและอียิปต์โบราณ สัญลักษณ์เหล่านี้ถูกวาดขึ้นเพื่อสื่อสะท้อนถึงแนวคิด วัตถุ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็นอักษรภาพไฮโรกลิฟ (hieroglyphics) ของอียิปต์ และตัวอักษรจีน

3) ยุคพิราบส่งสาร (carrier pigeons) หรือที่เรียกกันว่าไปรษณีย์นกพิราบพบได้ในอาณาจักรกรีกโบราณในยุค 776 ปี ก่อนคริสตศักราช โดยการนำข้อความมาผูกติดไปกับนกพิราบเพื่อให้บินส่งข้อความนี้ ไปยังจุดหมาย

4) ยุกระบบไปรษณีย์ครั้งแรกของโลก (first postal service) ถูกวางระบบขึ้นโดยพระเจ้าไซรัสมหาราช (Cyrus) แห่งเปอร์เซีย (Persia) เมื่อประมาณ 550 ปี ก่อนคริสตศักราช เพื่อใช้ในสมัยจักรวรรดิอาคีเมนิด (Achaemenid Empire) ของพระองค์

5) ยุคก้าเนนิมาราธอน (the marathon man) ย้อนกลับไปเมื่อ 530 ปี ก่อนคริสตศักราชในยุคของอาณาจักรกรีกโบราณ ทหารกรีกโบราณนาม ฟิดิปปิดีส (Pheidippides) ได้ออกวิ่งเป็นระยะทางถึง 150 ไมล์ ภายในระยะเวลา 2 วัน โดยไม่ได้หยุดพักผ่อนเพื่อแจ้งข่าวชัยชนะของชาวเมืองเอเธนส์ (Athens) ที่มีเหนือกองทัพเปอร์เซีย (Persian army) และส่งสารสงครามแห่งมาราธอน (battle of marathon) ไปยังกรุงเอเธนส์

6) ยุคเฮลิโอกราฟ (heliographs) หรือการส่งสัญญาณด้วยกระจกสะท้อนแสงอาทิตย์พบได้ ในจักรวรรดิโรมัน เมื่อ ค.ศ. 37 (พ.ศ. 580) โดย จักรพรรดิไทป์เรียส (Emperor

Tiberius) หรือไทป์เรียส จูเลียส ซีซาร์ ออกัสตัส (Tiberius Julius Caesar Augustus) แห่งจักรวรรดิโรมัน (Roman empire) ได้ส่งสารด้วยวิธีนี้จากเกาะคาปรี (Capri) ไปยังแผ่นดินใหญ่เพื่อออกคำสั่งในแต่ละวัน

7) ยุคกระดาษ (paper) ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้นครั้งแรกในโลกที่ประเทศจีน เมื่อ ค.ศ. 105 (พ.ศ. 648) โดย ไช่หลุน (Cai Lun) ปราชญ์เมธีสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก โดยการนำเปลือกของต้นไม้ ป่าน เศษผ้าและตาข่ายดักปลามาบดผสมกันจนป่นแล้วนำมาตากแห้งจนกลายเป็นแผ่น ๆ และกระดาษก็ได้กลายมาเป็นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นสำคัญของโลกที่จะเป็นต้นกำเนิดของวิทยาการต่าง ๆ ของโลกในเวลาต่อมา

8) ยุคคนป่าวประกาศราษฎร (town crier/bellman) เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ เมื่อ ค.ศ. 1540 (พ.ศ. 2083) เป็นเจ้าหน้าที่ของศาลซึ่งทำหน้าที่ป่าวประกาศคำแถลงการณ์ (announcement) ที่บังคับใช้โดยศาล (court) ต่อสาธารณะโดยคนป่าวประกาศราษฎร/โฆษก (announcer) มักจะแต่งกายด้วยชุดเสื้อคลุมสีแดงและทอง สวมกางเกงสีเขียว รองเท้าบูทสีดำ และสวมหมวกสักหลาด มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 พร้อมสั้นระฆังเพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชนให้มาฟังคำแถลงการณ์นั้น

9) ยุคหนังสือพิมพ์รายวัน (daily newspaper) หนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกนั้นเกิดขึ้นในเยอรมนี คือ “Einkommende Zeitung” ออกรายงานข่าวสารในปี ค.ศ. 1650 (พ.ศ. 2193) และต่อมาในยุโรปก็ได้กำเนิดหนังสือพิมพ์รายวัน “the daily courant” ตามมา

10) ยุครหัสสมอร์ส (Morse code) ถือกำเนิดขึ้นเพื่อใช้สำหรับส่งข้อความทางการทหารของสหรัฐอเมริกา เมื่อราวปี ค.ศ. 1835 (พ.ศ. 2378) ด้วยผลงานการประดิษฐ์ของ ซามูเอล ฟินเลย์ บรีส มอร์ส (Samuel Finley Breese Morse) ชาวอเมริกัน โดยรหัสสมอร์ส (morse) นั้นจะถูกกำหนดขึ้นด้วยการใช้รูปแบบสัญลักษณ์สั้นและยาวที่กำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานเพื่อแทนตัวอักษรที่นำมาผสมรวมกันเป็นข้อความ

11) ยุคโทรศัพท์ (telephone) ถือกำเนิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1876 (พ.ศ. 2419) อเล็กซานเดอร์ เกรแฮม เบลล์ (Alexander Graham Bell) วิศวกรชาวสกอตแลนด์ โดยอาศัยหลักการแปลงคลื่นสัญญาณเสียงเป็นไฟฟ้าและส่งต่อสัญญาณไปตามสายไฟฟ้า จากโทรศัพท์เครื่องหนึ่งไปสู่อีกเครื่องหนึ่ง

12) ยุคกำเนิดเครื่องรับส่งวิทยุโทรเลข (first transatlantic signal) เริ่มขึ้นเมื่อ กุสเยลโม มาร์โคนี (Guglielmo Marconi) นักวิทยาศาสตร์ชาวอิตาลี ได้ประดิษฐ์เครื่องรับส่งวิทยุโทรเลขเครื่องแรกของโลก การประดิษฐ์นี้สร้างความตื่นตะลึงให้กับคนทั้งโลกด้วยระบบการส่งสัญญาณไร้สาย และถูกนำไปใช้ในกิจการเดินเรือในฐานะเครื่องมือสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากที่สุดในยุคหนึ่ง ต่อมาในปี ค.ศ. 1902 (พ.ศ. 2445) มาร์โคนี (Marconi) ได้พัฒนาเครื่องส่งสัญญาณวิทยุโทรเลขให้สามารถส่งสัญญาณข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก จากคอร์นวอลล์ (Cornwall) ประเทศอังกฤษ ถึงเกาะนิวฟันด์แลนด์ (Newfoundland) ประเทศแคนาดาได้สำเร็จ

13) การแพร่ภาพโทรทัศน์ครั้งแรกของโลก (first TV broadcast) เกิดขึ้นเมื่อราวปี ค.ศ. 1927 (พ.ศ. 2470) ในสกอตแลนด์ โดยจอห์น โลจี เบิร์ด (John Logie Baird) วิศวกรชาวสกอตแลนด์ ซึ่งสามารถประดิษฐ์ระบบโทรทัศน์สำเร็จเป็นคนแรกของโลก ในช่วงเวลาเดียวกัน นักวิทยาศาสตร์จากชาติอื่น ๆ ก็อยู่ระหว่างการทดลองและประดิษฐ์การรับส่งสัญญาณภาพของโทรทัศน์เช่นกัน ผลงานของเบิร์ด (Baird) ทำให้เขาได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งโทรทัศน์

2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

โลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สังคมแห่งการเรียนรู้ไม่มีวันหยุดนิ่ง (dynamics) สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (knowledge society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) องค์กรทางการศึกษาจึงต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) โดยพึงตระหนักว่าคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครูเป็นหลัก (teacher center) ปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคุณ ทั้งด้านการติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ความบันเทิง อีกทั้งด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ความเห็นถึงการใช้เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 (technology in the 21st century) ซึ่ง ปราโมทย์ เหลาลาภะ (2563). อธิบายว่า การรู้สารสนเทศเป็นทักษะหนึ่งที่ผู้คนในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ควรพัฒนาทักษะที่สำคัญนี้เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือสารสนเทศได้ สามารถเลือกใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถทำให้สารสนเทศกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อตนเอง องค์กร และสังคม

ในโลกยุคปัจจุบันหรือโลกแห่งศตวรรษที่ 21 นี้ล้วนเต็มไปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (disruption) ที่หลายคนเรียกว่า “เทคโนโลยีพลิกโลก” (disruptive technology) ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ (social media) หรือแม้แต่ big data คนในยุคนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีทักษะใหม่ที่รองรับเทคโนโลยีดังกล่าว เช่น ทักษะการรู้สารสนเทศหรือ “information literacy” ซึ่งจะแนะนำตั้งแต่หลักการพื้นฐานของการรู้สารสนเทศ การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศ (information) และทักษะที่จำเป็น ได้แก่ การรู้แหล่งสารสนเทศ การรู้ทรัพยากรสารสนเทศ การเข้าถึงสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ การสังเคราะห์และสื่อสารสารสนเทศ การอ้างอิงสารสนเทศ ตลอดจนการใช้สารสนเทศอย่างถูกกฎหมายและมีจริยธรรม การมีทักษะเหล่านี้จะทำให้ท่านเลือกใช้สารสนเทศได้อย่างเหมาะสม และเกิดคุณค่าอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่าวิวัฒนาการการสื่อสารของมนุษย์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มจากการใช้ท่าทางและสัญลักษณ์ในการสื่อสารในยุคโบราณ เช่น การวาดภาพบนผนังถ้ำที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการล่าสัตว์ ต่อมาในยุคสัญลักษณ์แทนคำ (pictograms) ที่พบในจีนและอียิปต์โบราณ มีการใช้ภาพและสัญลักษณ์ (symbol) แทนแนวคิดและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งพัฒนาไปสู่การสร้างอักษรภาพไฮโรกลิฟ (hieroglyphics) และตัวอักษรจีน การพัฒนาเข้าสู่ยุคของการสื่อสารแบบเป็นระบบเริ่มขึ้นเมื่อพระเจ้าไซรัสมหาราช แห่งเปอร์เซีย (Cyrus) วางระบบไปรษณีย์ครั้งแรกของโลกประมาณ 550 ปีก่อนคริสตกาล

เพื่อใช้ในจักรวรรดิอาคีเมนิด (Achaemenid) จากนั้นในยุควิทยุโทรเลข กุสเยลโม มาร์โคนี (Guglielmo Marconi) นักวิทยาศาสตร์ชาวอิตาลี ได้ประดิษฐ์เครื่องรับส่งวิทยุโทรเลข (radio telegraph) และสามารถส่งสัญญาณข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก (Atlantic) ได้ในปี ค.ศ. 1902 (พ.ศ. 2445) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในกิจการสื่อสาร (communication) สุดท้ายในปี ค.ศ. 1927 (พ.ศ. 2470) จอห์น โลจี เบิร์ด (John Logie Baird) วิศวกรชาวสกอตแลนด์ ได้ประดิษฐ์ระบบโทรทัศน์สำเร็จเป็นครั้งแรกของโลก ซึ่งทำให้เขาได้รับการยกย่องเป็นบิดาแห่งโทรทัศน์ การพัฒนาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการก้าวกระโดดทางเทคโนโลยีและการสื่อสารของมนุษย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

อรรถประโยชน์ของการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้

อรรถประโยชน์ (utility) หมายถึง ความพึงพอใจของผู้บริโภคแต่ละบุคคลที่มีต่อการบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้น อรรถประโยชน์ (utility) จึงสามารถวัดค่าออกมาเป็นหน่วยตัวเลขได้โดยที่อรรถประโยชน์ในการบริโภคสินค้าและบริการจะมีค่ามากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้านั้น ๆ กล่าวคือเมื่อเรามีระดับความต้องการสินค้าและบริการชนิดนั้น ๆ มาก และเมื่อเราได้รับสินค้าและบริการนั้นในจำนวนมากเท่าไรเราก็จะมีระดับอรรถประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น แต่ถ้ามีความต้องการสินค้าหรือบริการน้อย สินค้าหรือบริการนั้นจะให้อรรถประโยชน์น้อยด้วยเช่นกัน แต่อรรถประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับประโยชน์ที่แท้จริงของสินค้าและบริการนั้นเสมอไป แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ประกอบไปด้วย (1) ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (2) ทฤษฎีความพอใจแบบนับจำนวนได้ (3) ทฤษฎีความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH: gross national happiness) (4) ความหมายของความสุขระดับปัจเจกบุคคล (5) วิธีการวัดความสุขของแต่ละบุคคล (6) การพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขการพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในประเทศ และ (8) ดัชนีชี้วัดความสุขในระดับชุมชนหรือระดับพื้นที่ (Mankiw 2005)

การใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ นับว่ามีอรรถประโยชน์ (utility) หลายประการที่ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นมากขึ้น นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายได้อย่างรวดเร็ว เช่น บทความ วิชาการ วิดีโอการสอน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์และอื่น ๆ ซึ่งทำให้การเรียนรู้มีความสมบูรณ์และหลากหลายมากขึ้น ความสะดวกและยืดหยุ่นเป็นอีกหนึ่งประโยชน์ที่สำคัญ สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้สามารถปรับการเรียนรู้อให้เหมาะสมกับตารางเวลาส่วนตัวได้ นอกจากนี้ สื่อออนไลน์ (online media) ยังช่วยให้การเรียนรู้เป็นแบบส่วนตัวและเฉพาะเจาะจง สามารถปรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการและระดับความยากที่ตนเองสนใจได้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นในยุคดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การค้นหาข้อมูลออนไลน์ หรือการใช้โปรแกรมจัดการเวลา การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นก็เป็นอีกหนึ่งประโยชน์สำคัญ สื่อออนไลน์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ง่ายขึ้น ไม่จะเป็นการเข้าร่วมกลุ่มเรียนออนไลน์ การทำงานกลุ่มผ่านแพลตฟอร์ม (platform) ต่าง ๆ หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในฟอรัม

(forum) ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้จากเพื่อนร่วมชั้นและผู้เชี่ยวชาญได้ อีกทั้งการใช้สื่อออนไลน์ยังช่วยประหยัดทรัพยากรและค่าใช้จ่าย ลดความจำเป็นในการเดินทางและการใช้ทรัพยากร ดังนั้น สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้อย่างมากในยุคปัจจุบันทั้งฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม

1. การใช้สื่อเพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์

ปัจจุบันประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งสนับสนุนการศึกษาของพระสงฆ์ทั้งด้านพระปริยัติธรรมและวิชาการชั้นสูงสมัยใหม่ควบคู่กันไป (สมศักดิ์ บุญปู, 2555) ในปี พ.ศ. 2498 มีการก่อตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ครั้งแรกในประเทศไทย (สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5, 2557) พระสงฆ์เริ่มใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียงที่เป็นเครื่องมือแรก ๆ ที่วัดใช้ในการกระจายเสียงทางธรรมไปยังประชาชนทั่วไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 การเข้ามาของเทปคาสเซ็ท (compact cassette) ทำให้ตลาดธุรกิจเพลงไทย เช่น เพลงลูกทุ่งและเพลงไทยสากล ขยายตัวอย่างมาก แต่ที่น่าสนใจคือการเผยแผ่ธรรมะผ่านเทปคาสเซ็ท โดยการบันทึกคำบรรยายธรรมของ พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกษาจารย์) โดดเด่นอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2530 เทปคาสเซ็ทเริ่มถูกแทนที่ด้วย CD MP3 โดยมีลักษณะการใช้งานที่แตกต่างกันไป หลังปี พ.ศ. 2540 เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ การผลิตไฟล์เสียงในรูปแบบ CD MP3 เพื่อแจกจ่ายและแบ่งปันเพิ่มขึ้นแทนที่ compact cassette โดยในระยะแรกอาจเป็นการผลิตซ้ำ (reproduction) เสียงเทศนาธรรมเก่าที่เคยบันทึกไว้ รวมถึงเสียงของพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในอดีต และในช่วงปี พ.ศ. 2550 การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตกลายเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างมาก เนื่องจากการเปิดตัวพื้นที่เก็บข้อมูลขนาดใหญ่ขึ้นอย่างมาก ทำให้สามารถเข้าถึงไฟล์จากทุกที่บนโลกได้โดยง่าย เนื้อหาที่เคยอยู่ในรูปแบบเทปหรือวิดีโอสามารถถูกแปลงเป็นไฟล์ดิจิทัลและเปิดให้สามารถดาวน์โหลดได้ เช่น คลิปวัดพระธรรมกาย และพระมหาภูติชัย (ว.วชิรเมธี) ที่มีการใช้โซเชียลมีเดีย (social media) เช่น ทวิตเตอร์ (Twitter) และเฟซบุ๊ก (facebook) ในการเผยแผ่และสร้างช่องทางใหม่ในการเข้าถึงเนื้อหา (ภิญญาพันธุ์ พงนะลาวัณย์, 2557) พระสงฆ์จึงถือว่าเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อสืบทอดและเผยแผ่พระธรรมคำสอน

และพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะต้องรู้เท่าทันสังคมโลกและเทคโนโลยีด้วยเสมอ เมื่อพระสงฆ์ต้องเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป จำเป็นที่ต้องเรียนรู้ทั้งหลักธรรมคำสั่งสอน คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา วิทยาการและเทคโนโลยี (science and technology) ต่าง ๆ ด้วย เพื่อเป็นข้อมูลในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (อุษณีย์ ศรีสวัสดิ์, 2559)

2. สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เทคโนโลยีสารสนเทศคือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูลและสารสนเทศเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ โดยรวมมีการรับ-ส่ง แปลงรูป จัดเก็บ ประมวลผลและสืบค้นข้อมูล การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตั้งแต่การรับข้อมูลไปจนถึงการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ ซึ่งช่วยลดความซับซ้อนในการจัดเก็บข้อมูล และเพิ่มความสะดวกและรวดเร็วในการสืบค้นข้อมูล นอกจากนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศยังช่วยในการกำหนดสิทธิผู้ใช้ข้อมูลในระบบ และปรับเปลี่ยนการให้บริการข้อมูลได้ตามความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารถึงระดับเครือข่ายทั่วโลกผ่านอินเทอร์เน็ต และการเผยแพร่ข้อมูลไปยังทุกมุมโลกโดยไม่มีขีดจำกัด อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่ข้อมูลทางพระพุทธศาสนายังต้องพึ่งพาสื่อทางสารสนเทศเช่นเอกสารและหนังสือ เนื่องจากสื่อเหล่านี้มีคุณค่าสูงและเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้ในการเผยแพร่ความรู้ และเหมาะสมสำหรับการใช้ในการศึกษาและการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเป็นไปอย่างกว้างขวางและสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นได้ด้วย (พระมหาทองเก็บ ญาณพล และคณะ, 2567)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านช่องทางดาวเทียม อินเทอร์เน็ต และสื่อใหม่เป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัวของสังคมในยุคของสังคมข้อมูลแท้จริง การเปลี่ยนแปลงนี้ได้มีผลต่อวิถีชีวิตและการเป็นอยู่ของผู้คนอย่างสำคัญ ทั้งนี้เพราะการดำเนินธุรกิจในสมัยนี้เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและสารสนเทศอย่างไม่แพ้กัน ความคืบหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและการคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับชีวิตประจำวันช่วยเสริมสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาที่พักอาศัยที่มีคุณภาพมาตรฐาน การผลิตสินค้าและการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์

รวมถึงการพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อผลิตสินค้าอย่างมหาศาล โดยมีราคาที่สามารถเข้าถึงได้สำหรับประชากรทั่วไป เทคโนโลยียังช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างสะดวกสบาย และการเดินทางสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเส้นทางที่ช่วยให้ประชากรในโลกสามารถติดตามและรับฟังข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่มีขีดจำกัด (सानิตย์ กายาผาด และคณะ, 2542) หากสังคมพระพุทธศาสนามีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางและมีกฎระเบียบที่ชัดเจนก็จะทำให้มีการเผยแผ่พระพุทธศึกษาสามารถมีอยู่ในทุกที่ ทุกเวลา ทุกคนสามารถศึกษาพระพุทธศาสนาได้ทางอินเทอร์เน็ตในรูปแบบของ e-learning หรือการเรียนแบบออนไลน์ M-learning หรือ Mobile-learning เป็นการเรียนผ่านโทรศัพท์มือถือ เป็นต้นสามารถศึกษาได้ตลอดเวลาที่มีมือถือ และเข้าระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ นอกจากนั้นคณะสงฆ์สามารถถ่ายทอดสดการแสดงธรรม การประชุมองค์กรทางพระพุทธศาสนาไปทั่วโลก มีเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนาแพร่กระจายมากยิ่งขึ้น มีองค์กรของคณะสงฆ์ไทยดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต และมีระบบเครือข่ายของคณะสงฆ์ไทย และจะเป็นสังคมยูบิควิตัส (Ubiquitous Society) คือสภาพแวดล้อมของคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้ได้ทุกหนทุกแห่งและตลอดเวลา (พระมหาทองเก็บ ญาณพล และคณะ, 2567)

3. การปรับตัวของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล

การปรับตัวของพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและหลากหลาย มันสะท้อนถึงความพยายาม (effort) ในการรักษาความสำคัญและความเกี่ยวข้องของศาสนาในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พุทธศาสนาสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพผ่านหลายวิธี ที่ไม่เพียงแต่ช่วยให้การสอนและคำสอนของพุทธศาสนาเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม (Dhamma practice) อย่างลึกซึ้ง วิธีการเหล่านี้ รวมถึงการสร้างเว็บไซต์ (website) และแพลตฟอร์มออนไลน์ (online platform) ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธศาสนาและการฝึกปฏิบัติธรรม เช่น วิดีโอสอนการทำสมาธิและความประพฤติที่ติดตามหลักธรรมบรรยาย การใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมเพื่อแชร์ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา และสร้างชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนและกระตุ้นการศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนา การพัฒนาแอปพลิเคชันที่ให้บริการคำสอนทางศาสนาและการสร้างสรรค์ในรูปแบบที่สะดวกและเข้าถึงง่ายผ่านสมาร์ตโฟนและอุปกรณ์เครื่องมืออื่น ๆ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร

เช่นวิทยุอินเทอร์เน็ตและโทรทัศน์เพื่อการสอนและการแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธศาสนาให้กับชุมชนที่มีการเข้าถึงทั่วไป การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้ผู้ที่สนใจศึกษาและฝึกปฏิบัติธรรมพุทธศาสนาสามารถเข้าถึงข้อมูลและความรู้ได้อย่างสะดวกสบาย และเสริมสร้างชุมชนออนไลน์ที่สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องได้ การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้พุทธศาสนาสามารถเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพได้ แต่ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และการปฏิบัติที่ลึกซึ้งและเข้าถึงได้มากขึ้น โดยรักษาคุณค่าและหลักการพื้นฐานของพุทธศาสนาไว้ได้อย่างเหมาะสม มีหลายแอปพลิเคชัน (application) และแพลตฟอร์ม (platform) ที่มีความสำคัญในการเผยแพร่และปฏิบัติธรรมพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล (the dissemination and practice of Buddhism in the digital age) แต่ละแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มนำเสนอเครื่องมือและทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติและผู้สนใจสามารถเข้าถึงธรรมะ ฝึกสมาธิ และเชื่อมต่อกับชุมชนได้ ตัวอย่างของแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มที่มีความสำคัญ ได้แก่ (พระมหาทองเก็บ ญาณพล และคณะ, 2567)

1) Insight Timer คุณสมบัติหลักมีเซสชัน (session) การนั่งสมาธิจำนวนมากที่ครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ รวมถึงบทความและบทนำสำหรับการฝึกสมาธิยังมีชุมชนออนไลน์ (online community) สำหรับผู้ใช้ที่ต้องการแบ่งปันประสบการณ์และรับคำแนะนำ

2) Headspace คุณสมบัติหลัก แอปพลิเคชัน (application) นี้เน้นการฝึกสมาธิและการมีสติสำหรับผู้เริ่มต้นและผู้ปฏิบัติระดับสูง โดยมีโปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อช่วยลดความเครียด ปรับปรุงการนอนหลับ และเพิ่มความสุข

3) Dharma Seed คุณสมบัติหลัก ให้บริการบันทึกธรรมทางพุทธศาสนาจากครูบาอาจารย์ชั้นนำจำนวนมาก ซึ่งเน้นหลักธรรมคำสอนและการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

4) Plum Village คุณสมบัติหลัก แอปพลิเคชัน (application) นี้มีแหล่งข้อมูลจากวัด Plum Village ของท่านสมณะ “Thich Nhat Hanh” ให้บริการเนื้อหาที่เกี่ยวกับการฝึกสมาธิ การสวดมนต์และบทความที่เกี่ยวกับการมีสติในชีวิตประจำวัน

5) Sutta Central คุณสมบัติหลัก เป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ (online platform) ที่ให้บริการข้อความหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกในหลายภาษา ช่วยให้ผู้ศึกษาและผู้ปฏิบัติสามารถเข้าถึงข้อความพระพุทธานุศาสน์ได้อย่างง่ายดาย

การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้เป็นตัวอย่างของวิธีที่พุทธศาสนาสามารถปรับตัวเข้ากับยุคสมัยและเข้าถึงผู้คนจำนวนมากขึ้น ไม่เพียงแต่ให้การเข้าถึงการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมที่สะดวกสบายมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ (soul) และการสร้างชุมชนออนไลน์ (online community) ที่แข็งแกร่งด้วย

ความท้าทายของการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้

การใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้มีความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะเมื่อพูดถึงการปรับตัวให้เข้ากับวิธีการเรียนรู้ใหม่ ๆ มีประเด็นข้อพิจารณาอย่างน้อย 3 ประการ ความท้าทายประการแรก คือการเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต สำหรับบางคน การมีอุปกรณ์ที่สามารถใช้งานได้ดีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียรอาจเป็นเรื่องยาก ทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ นอกจากนี้ ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ผู้เรียนบางคนอาจไม่คุ้นเคยกับโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ซึ่งทำให้การเรียนรู้ออนไลน์เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและน่าหงุดหงิด ความท้าทายประการที่สอง คือการจัดการเวลาและการบริหารจัดการตนเอง การเรียนรู้ออนไลน์ต้องพึ่งพาความสามารถในการจัดการเวลาของผู้เรียนเองอย่างมาก ไม่มีตารางเวลาที่ชัดเจนหรือการติดตามผลจากครูผู้สอนอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้เรียนต้องมีวินัยในตนเองสูง และต้องสามารถบริหารจัดการเวลาของตนเองให้มีประสิทธิภาพ หากไม่มีการวางแผนหรือการจัดการที่ดี ผู้เรียนอาจพบว่าตนเองเสียเวลาไปกับสิ่งที่ไม่จำเป็นและทำให้การเรียนรู้ไม่มีประสิทธิผล และความท้าทายประการที่สาม คือการขาดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ออนไลน์ทำให้ผู้เรียนต้องทำงานและเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจทำให้ขาดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถามคำถาม และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อนร่วมชั้น การขาดการมีปฏิสัมพันธ์นี้อาจส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้และทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว นอกจากนี้ การที่ไม่มีการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนร่วมชั้นหรือครูผู้สอน อาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้ออนไลน์เป็นเรื่องยากและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (วรเชษฐ์โทอื่น, 2566) ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้ก้าวไปสู่ยุคการปฏิวัติดิจิทัล (digital revolution) อย่างรวดเร็วและฉับพลัน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานคิดของบุคคล

การประพจน์ การติดต่อสื่อสาร และการทำงาน เทคโนโลยีสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นคือ อินเทอร์เน็ตได้เข้าสู่วงการธุรกิจและการพาณิชย์จนเป็นที่นิยมอย่างมากเพราะประสิทธิภาพการสื่อสารที่รวดเร็วทันใจ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาจนทำให้เป็นช่องทางสำคัญในการติดต่อสื่อสารอย่างกว้างขวางในสังคมและระหว่างสังคมทั่วโลก มีผลสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคม (พินิจ ลาภธนานนท์ และแทนพันธุ์ เสนะพันธุ์บัวใหม่, 2557) อินเทอร์เน็ตมีหน้าที่ที่หลากหลายขึ้นเพื่อความเหมาะสมกับพัฒนาการของเทคโนโลยี เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (email) โปรแกรมสนทนา (chat) เป็นต้น กลายเป็นเครื่องมือสื่อสารสนับสนุนให้ผู้สามารถใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุปหยาพของตนในแต่ละด้าน

1. ตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อเราใช้เทคโนโลยีมากขึ้นเพื่อรวบรวมความคิดในหลายด้าน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันก็เป็นสิ่งธรรมชาติ บุคคลในทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านพระพุทธศาสนามาแชร์ในสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวางทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เราไม่เคยรู้หรือเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เมื่อเราค้นหา สนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดในสื่อสังคมออนไลน์จะช่วยให้เราเข้าใจและรู้เรื่องนั้นได้อย่างชัดเจน เราจะเข้าใจอะไรที่เรามีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับมันอยู่บ้างแล้วได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อทุกคนเริ่มใช้เทคโนโลยีมากขึ้น วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ในทางพุทธวิถีไทยก็เปลี่ยนไปตามไปด้วย (บุญคำ ดีสุขสาม และดวงกมล โพธิ์นาค, 2557) การใช้เทคโนโลยีในพุทธศาสนาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่และการปฏิบัติธรรมศาสนาในยุคสมัยใหม่เหล่านี้แสดงถึงวิธีที่เทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมศาสนาพุทธเข้าถึงได้ง่ายขึ้นและหลากหลายมากขึ้น (พระมหาทองเก็บ ญาณพล และคณะ, 2567)

1) แอปพลิเคชันสำหรับการนั่งสมาธิ แอปพลิเคชัน เช่น Insight Timer และ Headspace มีเชสชันการนั่งสมาธิที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยในการฝึกสมาธิและการรักษาสติ แอปเหล่านี้มีบทนำสมาธิสำหรับผู้เริ่มต้นและผู้ฝึกฝนระดับสูง ช่วยให้ผู้ใช้สามารถปฏิบัติตามคำสอนของพุทธศาสนาได้ทุกที่ทุกเวลา

2) เว็บไซต์แห่งการเรียนรู้หลักธรรมะ Buddhnet (www.buddhanet.net) เป็นแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่มีหลักธรรม บทความ และหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมี

สื่อการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนธรรมะช่วยให้ผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกสามารถเข้าถึงข้อมูลและการศึกษาธรรมะได้ฟรี

3) การเสริมมิ่งการสอนสดและวิดีโอบทสวดมนต์ โซเชียลมีเดีย (social media) และแพลตฟอร์มวิดีโอ (video platform) เช่น YouTube ช่วยให้วัดและครูบาอาจารย์สามารถถ่ายทอดการสอนสดและบทสวดมนต์ไปยังผู้ติดตามทั่วโลก ช่วยให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมในพิธีทางศาสนาได้เนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพหรือระยะทางมีโอกาสเข้าถึงการสอนและปฏิบัติ

4) โซเชียลมีเดีย (social media หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำงานบนพื้นฐานของระบบเว็บหรือเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมที่มีผู้สื่อสารจัดทำขึ้น โดยที่ผู้ใช้สามารถแบ่งปันเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และการพูดคุยให้กับผู้ใช้ในโลกออนไลน์ได้รับรู้ มีประสิทธิภาพรวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน (เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม, 2556) เพื่อการสร้างชุมชน เช่น การสร้างชุมชนออนไลน์ในเฟซบุ๊กหรือกลุ่ม Reddit เช่น r/Buddhism ช่วยให้ผู้ใช้สามารถแบ่งปันประสบการณ์ ถามคำถาม และเรียนรู้จากกันและกัน ช่วยสร้างชุมชนที่มีจิตวิญญาณเดียวกันและสนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการสื่อสารผ่านข้อความ ภาพ วิดีโอ เสียงและการแบ่งปันเนื้อหาที่ทำให้ผู้ใช้เชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันอย่างรวดเร็วและเข้มงวดในชุมชนเดียวกัน

2. การสร้างชุมชนและการเชื่อมต่อ

Social Networking หรือเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต ที่ใช้เชื่อมต่อระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ใช้แลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลแก่กันและกันทั้งด้านข้อมูลส่วนบุคคล กิจกรรมส่วนตัว การศึกษา (education) ธุรกิจ (business) การเมือง (political) เช่น Facebook, Hi5, Linked in, MySpace บล็อกจิว (micro blogging) เป็นเว็บเซอร์วิส (web service) หรือเว็บไซต์ที่ให้บริการแก่บุคคลทั่วไป สำหรับให้ผู้ใช้บริการเขียนข้อความสั้น ๆ ประมาณ 140 ตัวอักษร ที่เรียกว่า “Status” หรือ “Notice” เพื่อแสดงสถานะของตัวเองว่ากำลังทำอะไรอยู่ หรือแจ้งข่าวสารต่าง ๆ แก่กลุ่มเพื่อนในสังคมออนไลน์ (Online Social

Network) ก็เพื่อให้ผู้ใช้ที่เป็นทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเข้าใจง่ายที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ Twitter (พิเชฐ ทังโต, 2563)

3. การนำเสนอแนวทางและความคิดใหม่

การใช้เทคโนโลยี virtual reality (VR) และ augmented reality (AR) เพื่อสร้างประสบการณ์การปฏิบัติธรรมแบบจำลอง ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถสัมผัสกับการปฏิบัติในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือการจำลองสภาพแวดล้อมการฝึกสมาธิได้อย่างเหมือนจริง การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ machine learning เพื่อวิเคราะห์ข้อความศาสนาและสร้างแบบจำลองการสอนที่ปรับแต่งส่วนบุคคลได้ ช่วยให้การเรียนรู้และการปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การปรับตัวของพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลไม่เพียงแค่สะท้อนถึงการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เท่านั้น แต่ยังเน้นการค้นหาวิธีที่เทคโนโลยีเหล่านี้สามารถเสริมสร้างและสนับสนุนการปฏิบัติและการเรียนรู้ทางศาสนาได้อย่างมีความหมาย การปรับตัวนี้ต้องการการคิดอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและมีสติ พร้อมทั้งการรักษาคุณค่าและหลักการทางศาสนาที่สำคัญไว้ทุกขณะ

กลยุทธ์ในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสื่อสารสารสนเทศในยุคดิจิทัลเป็นยุคนาโนเทคโนโลยีของโลกสมัยใหม่ (the digital age is the nanotechnology era of the modern world) ที่เต็มไปด้วยความเร็วของการเปลี่ยนแปลงและการมุ่งไปสู่การพัฒนาศักยภาพ (potential) คุณภาพ และประสิทธิภาพสูงสุดของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดการยอมรับในองค์กร ผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 จึงให้ความสำคัญกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย พบกับความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ สถาบันการศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเช่นเดียวกับองค์กรอื่น ๆ ทำอย่างไรจะให้สถาบันการศึกษาสามารถคงความมีคุณค่า มีคุณภาพ เพิ่มสมรรถนะในการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและเกิดการพัฒนายั่งยืน การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agents) ของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล ผู้นำในยุคนี้ต้องมีความสามารถในการนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรตั้งแต่การปฏิบัติการณ์

ต่อวันไปจนถึงการวางกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ ต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยีและกลยุทธ์ ที่สนับสนุนเป้าหมายขององค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่ต้องการการตัดสินใจที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างมีความสำคัญ โดยทั่วไปแล้วเขียนกลยุทธ์ในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพสามารถทำได้โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (วรเชษฐ์ โทอิน, 2566)

1) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจน ก่อนที่จะใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ ควรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ชัดเจน เช่น การเพิ่มความเข้าใจในหัวข้อที่กำหนด การพัฒนาทักษะทางด้านใดบ้าง หรือการเตรียมสอบในหัวข้อที่กำหนดเป้าหมายไว้ การมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยให้การใช้สื่อออนไลน์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) เลือกสื่อที่เหมาะสม เลือกสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนด เช่น วิดีโอการสอนบน YouTube เว็บไซต์การฝึกอบรม หรือแอปพลิเคชันการเรียนรู้ (learning application) เลือกสื่อที่มีเนื้อหาที่มีคุณภาพ และเน้นการสอนในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

3) สร้างและสนับสนุนพื้นที่การเรียนรู้ สร้างพื้นที่การเรียนรู้ออนไลน์ที่เป็นกลางให้นักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อและข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้โดยสะดวก เช่น การสร้างเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสนับสนุนกันในการเรียนรู้

4) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความสนุกสนาน ใช้สื่อออนไลน์ที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและสนุกสนาน เช่น การใช้วิดีโอและเกมการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีความสนุกสนานและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

5) วัดและประเมินผล ตรวจสอบและประเมินผลการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของกลยุทธ์ และทำการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ต่อไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทบาทของศูนย์บริการวิชาการ

ศูนย์บริการวิชาการมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาของนักศึกษาและชุมชนวิชาการทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและชุมชนทั่วไป ที่ครอบคลุมถึงการให้บริการที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา ศูนย์บริการวิชาการมีหน้าที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนในการเรียนรู้แก่นักศึกษาทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนรู้ การช่วยในการค้นคว้าข้อมูล หรือการสนับสนุนในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ ศูนย์บริการวิชาการเป็นสถานที่ที่นักศึกษาและบุคลากรสามารถมาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาสู่ชุมชนวิชาการทั้งในแง่การวิจัยและการปฏิบัติ การสนับสนุนในการวิจัย ศูนย์บริการวิชาการมีบทบาทในการสนับสนุนในการวิจัยและการสร้างความรู้ โดยให้บริการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เช่น การให้คำปรึกษาในการเริ่มต้นโครงการวิจัย การสนับสนุนในการเผยแพร่ผลงานวิจัย และการให้บริการสำหรับการเขียนบทความวิชาการ การส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากร ศูนย์บริการวิชาการมีบทบาทในการสนับสนุนในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรทางการศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการวิจัย การให้บริการที่เชื่อถือได้และเท่าเทียม ศูนย์บริการวิชาการมีหน้าที่ในการให้บริการที่มีคุณภาพและเท่าเทียมกันทุกคน โดยไม่ว่าจะเป็นการให้คำแนะนำ การสนับสนุน หรือการให้บริการสื่อที่จำเป็นในการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาและชุมชนวิชาการมีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ ภารกิจศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้กำกับดูแลและรับผิดชอบ ทำหน้าที่ตามที่รองอธิการบดีและผู้ช่วยอธิการบดีวิทยาเขตมอภหมายมีภารกิจในการให้บริการวิชาการ การประชาสัมพันธ์ การวิจัย การเผยแพร่ผลงาน การอบรมสัมมนาและข้อมูลสารสนเทศ ดำเนินงานบริการวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2567)

1) งานธุรการ มีหน้าที่ดังนี้ คือ ทำหน้าที่เป็นสารบรรณของศูนย์บริการวิชาการ ร่างและพิมพ์หนังสือโต้-ตอบกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ผลิตเอกสารและตรวจทานเอกสารในศูนย์บริการวิชาการ กลั่นกรองและนำเสนอหนังสือ ประสานงานกับงานสารบรรณสำนักงานวิทยาเขต หน้าที่อย่างอื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

2) งานฝึกอบรมและพัฒนา มีหน้าที่ดังนี้ คือ ดำเนินงานเกี่ยวกับการอบรม ประชุม และสัมมนาของวิทยาเขต จัดทำโครงการฝึกอบรม เตรียมเอกสารประกอบการบรรยาย ประสานงานเกี่ยวกับการฝึกอบรมรวมทั้งการประเมินผลของโครงการ จัดหลักสูตรอบรม โครงการระยะสั้นเพื่อนำผลสู่การพัฒนาวิทยาเขต จัดทำแผนพัฒนา/โครงการตามนโยบายของมหาวิทยาลัย จัดทำคำของบประมาณและแผนปฏิบัติการประจำปีตามที่ได้รับมอบหมาย หน้าที่อย่างอื่นตามที่คุณบังคับบัญชามอบหมาย

3) งานประชาสัมพันธ์ มีดังนี้ คือ จัดทำนิทรรศการเผยแพร่ความรู้และกิจกรรมสำคัญของมหาวิทยาลัยจัดทำวารสารหรือจุลสาร เพื่อเผยแพร่กิจกรรมและเผยแพร่รายงานประจำปี เขียนข่าว ป้ายโฆษณา แผ่นประกาศและประชาสัมพันธ์ ตามที่ได้รับมอบหมาย ติดตามข่าวสาร ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาต่าง ๆ นำมาเผยแพร่ แจ้งข่าวสาร และประกาศของทางราชการ หน้าที่อย่างอื่นตามที่คุณบังคับบัญชามอบหมาย

4) งานวิจัย/ข้อมูลสถิติ/สารสนเทศ มีหน้าที่ดังนี้ คือ ประสานงานเกี่ยวกับการวิจัย และศูนย์สารสนเทศในส่วนกลางเก็บรวบรวมประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เช่น นักศึกษา บุคลากร โปรแกรมการศึกษาและอาคารสถานที่ เก็บรวบรวมข้อมูล สถิติของหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย จัดหาทุนอุดหนุนการวิจัย ในงบประมาณและนอกงบประมาณและนำเสนอโครงการวิจัย วิเคราะห์ความพร้อมในการเปิดหลักสูตรใหม่และหน่วยงานใหม่ ดูแลเรื่องการให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ เช่น ประวัติความเป็นมา เจ้าหน้าที่ นักศึกษา อาจารย์ โปรแกรมการศึกษา อาคารและสถานที่ ฯลฯ ดูแลเรื่องสถิติข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ให้ข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก จัดทำสารสนเทศและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงาน ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูล บัณฑิตที่จบการศึกษาออกไป ติดตามและประเมินผลกิจกรรมโครงการของผู้บริการเพื่อเป็นข้อมูลในการบริหาร และทำที่อย่างอื่นตามที่คุณบังคับบัญชามอบหมาย

5) งานห้องสมุด มีหน้าที่ดังนี้ คือ วิเคราะห์หมวดหมู่และทำบัตรรายการ ระวังรักษา หนังสือ สำรองและตรวจสอบและทำบันทึกรายงาน จัดหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ให้สะดวกแก่การใช้ บริการให้ยืม-รับคืนหนังสือ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการเครื่องถ่าย

เอกสาร บริการหนังสือจองและหนังสือสำรอง บริการแนะนำการใช้ห้องสมุดและบริการจัดทำรายชื่อหนังสือ หน้าที่ย่างอื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

6) งานโสตทัศนูปกรณ์และสื่อ มีหน้าที่ดังนี้ คือ ควบคุมดูแลและให้บริการห้องโสตทัศนศึกษาและโสตทัศนูปกรณ์ จัดเก็บบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน ผลิตสื่อบริการนักศึกษา เก็บภาพและถ่ายภาพกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย/วิทยาเขต ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว นิเทศการใช้อุปกรณ์แก่เจ้าหน้าที่และอาจารย์ก่อนใช้งาน บริการเครื่องเสียงและอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาทั้งในและนอกสถานที่ และหน้าที่ย่างอื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

7) งานประกันคุณภาพการศึกษา มีหน้าที่ดังนี้ คือ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามนโยบายมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยรวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐาน ที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยจัดเก็บเอกสาร ข้อมูล แยกเรื่องตาม ความจำเป็นเพื่อเป็นเอกสารประกอบตัวบ่งชี้ เพื่อสะดวกในการทำรายงานประจำปี จัดทำรายงานประจำปี ส่งต้นสังกัดตามกำหนด และหน้าที่ย่างอื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

กล่าวโดยสรุปได้ว่าบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของศูนย์บริการวิชาการเป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความสำคัญสำหรับการสนับสนุนและให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนวิชาการภายในและภายนอกองค์กรหรือสถาบันการศึกษา บทบาทสำคัญของศูนย์บริการวิชาการ เช่น การสนับสนุนในการวางแผนและดำเนินงานทางวิชาการ การให้บริการทางวิชาการ และการสนับสนุนในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เป็นต้น

สรุป

การใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อสนับสนุนการศึกษาที่มีคุณภาพมีอัตราประโยชน์และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย รวมถึงเปิดโอกาสแก่นักเรียนทุกคนในการเข้าถึงความรู้และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาเชิงพาณิชย์หรือที่ไม่มีความสามารถทางการเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาในระดับสูง ดังนั้น ศูนย์บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย มีบทบาทสำคัญใน

การเป็นตัวกลางในการพัฒนาและสนับสนุนการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้ง อรรถประโยชน์และความท้าทายดังนี้ คือด้านอรรถประโยชน์ประกอบด้วย (1) การเข้าถึง ความรู้และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สื่อออนไลน์ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงความรู้และเนื้อหาการเรียนรู้อันได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่จำเป็นต้องเข้าถึงที่อยู่เดียวกับสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถเรียนรู้ในรูปแบบที่สอดคล้องกับระบบการเรียนรู้แบบบุคคลได้ (2) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ การใช้สื่อออนไลน์ช่วยสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ สร้างพื้นที่สนทนาและการเรียนรู้ร่วมกัน (3) การส่งเสริมการเรียนรู้อิสระ สื่อออนไลน์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อิสระและการค้นคว้าข้อมูลเองอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น (4) การใช้เทคโนโลยีในการสอนแบบไดนามิก (dynamic) การใช้สื่อออนไลน์ช่วยสร้างการเรียนรู้ที่เพลิดเพลินและน่าสนใจ โดยการใช้วิดีโอ เกม และแอปพลิเคชันการเรียนรู้ และ (5) การปรับตัวกับการเรียนรู้บนแพลตฟอร์ม ศูนย์บริการวิชาการมีความสามารถในการปรับตัวกับการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ตามความต้องการและความสะดวกของนักเรียนส่วนด้านความท้าทาย ประกอบด้วย (1) การจัดการ ข้อมูลและความเชื่อถือได้: การใช้สื่อออนไลน์ต้องมีการจัดการข้อมูลและความเชื่อถือได้อย่างเหมาะสมเพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวและความมั่นใจในข้อมูล (2) การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ: การสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีคุณภาพและน่าสนใจเป็นความท้าทายที่ต้อง

เอกสารอ้างอิง

- เขมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2556). Social media สื่อสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และ ศิลปะ, 6(1), 72-81.
- บุญคำ ดิสุksam และดวงกมล โพธิ์นาค. (2557). แนวคิดการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 5(1), 161-167.

- ปราโมทย์ เหลาลาภะ (2563). การรู้สารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัฒน์. (2557). การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแพร่ธรรม. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2567. จาก : <http://www.dmc.tv/forum/index.php?showtopic=25098>
- พระมหาทองเก็บ ญาณพล และคณะ. (2567). การสะท้อนมุมมองเทคโนโลยีกับการเผยแพร่พุทธศาสนา. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(2), 377-393.
- พิเชฐ ทังโต. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับพุทธศาสตร์เพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคออนไลน์. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 3(1), 62-75.
- พินิจ ลาภธนานนท์ และแทนพันธ์ เสนะพันธ์บัวใหม่. (2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมของพระสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2567). ศูนย์บริการวิชาการ. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2567 จาก: <https://cas.mbu.ac.th/>
- มานิต คาวีวงศ์. (2562). เทคโนโลยีการสื่อสารจากอดีตจนถึงปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2567. จาก: <https://www.ay-sci.go.th/aynew/620331-3/>
- วรเชษฐ์ โทอิน. (2566). สื่อการสอนรายวิชามนุษย์กับการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล. คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ.
- สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5. (2557). เกริ่นกล่าวเล่าความการเกิดสถานีวิทยุ. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2567. จาก: <http://www.tv5.co.th/web56/about/abhis.html>
- สมศักดิ์ บุญปู. (2555). การพัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2567. จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=731&articlegroup_id=157
- สานิตย์ ภายมาต และคณะ. (2542). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

อุษณีย์ ศรีสวัสดิ์. (2559). ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์แอปพลิเคชันไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนมจร. พระนคร, 1(2), 14-21.

Mankiw (2005). Principles of Economics, Harcourt Brace.